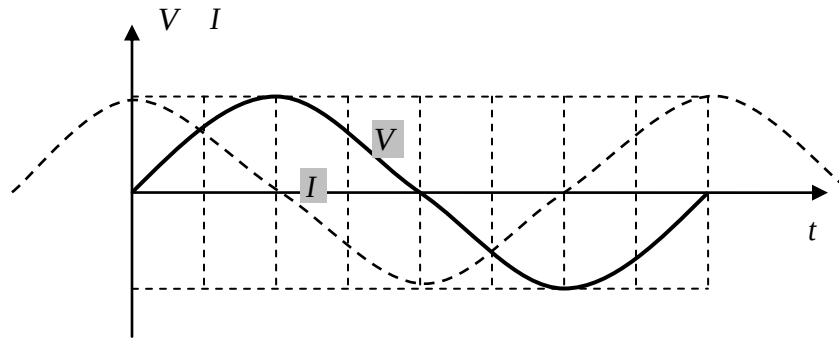

ปฏิบัติการทดลองที่ 9

ไฟฟ้าสลับ

บทนำ

ไฟฟ้าสลับ เป็นไฟฟ้าที่ทั้งแรงดันและกระแสเปลี่ยนแปลงขนาดและทิศเทียบกับเวลา ตลอดเวลา ดังรูป 9.1

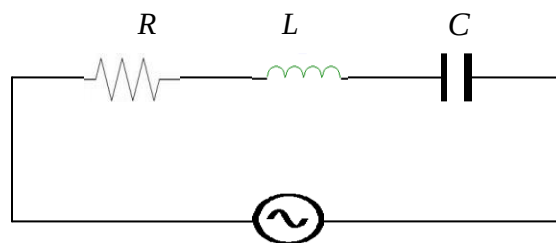
รูปที่ 9.1 การเปลี่ยนแปลงแรงดันและกระแสเทียบกับเวลา

ในปัจจุบัน เรานำไฟฟ้ากระแสสลับมาใช้งานหลายลักษณะ การศึกษาคุณสมบัติของไฟฟ้ากระแสสลับจึงมีประโยชน์มากต่อการศึกษาและชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์ที่ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวต้านทาน(Resistor) ตัวเหนี่ยวนำ (Conductor) และตัวจุ(Capacitor) เครื่องใช้ไฟฟ้ากระแสสลับทุกชนิด เช่น พัดลม ตู้เย็น หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ฯลฯ จะมีอุปกรณ์ในกลุ่มทั้งสามนี้ต่อเชื่อมโยงกันเป็นวงจร วงจรไฟฟ้าสลับมีพื้นฐานมาจากวงจร 2 แบบ คือ วงจร RLC แบบอนุกรม และ RLC แบบขนาน ซึ่งรายละเอียดวงจรแต่ละแบบมีดังนี้

ตอนที่ 1 วงจรอนุกรม RLC

ทฤษฎี วงจร RLC แบบอนุกรม มีลักษณะดังรูปที่ 10.2

รูปที่ 9.2 การต่อ RLC แบบอนุกรม

คุณสมบัติของวงจร RLC แบบอนุกรม มีดังนี้

- 1 กระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด (I) กระแสไฟฟ้าไหลผ่านตัวต้านทาน (I_R) กระแสไฟฟ้าไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ (I_L) และกระแสไฟฟ้าไหลผ่านตัวเก็บประจุ (I_C) จะเท่ากัน ตามสมการ 9.1

$$I = I_R = I_L = I_C \quad (9.1)$$

- 2 ความต่างศักย์รวมของวงจร (V) เท่ากับผลรวมตามหลักเฟเซอร์ (ตามรูป 9.2 ก) ของความต่างศักย์ของตัวต้านทาน (V_R) ความต่างศักย์ของตัวเหนี่ยวนำ (V_L) และความต่างศักย์ของตัวเก็บประจุ (V_C) ตามสมการ 10.2

$$V = V_R + V_L + V_C \quad (9.2)$$

- 3 ความต้านทานรวมของวงจร (Z) เท่ากับผลรวมตามหลักเฟเซอร์ (ตามรูป 9.2 ข) ของความต้านทานของตัวต้านทาน (R) ความต้านทานของตัวเหนี่ยวนำ (X_L) และความต้านทานของตัวเก็บประจุ (X_C) ตามสมการ 9.3

$$|Z| = \sqrt{R^2 + (X_L - X_C)^2} \quad (9.3)$$

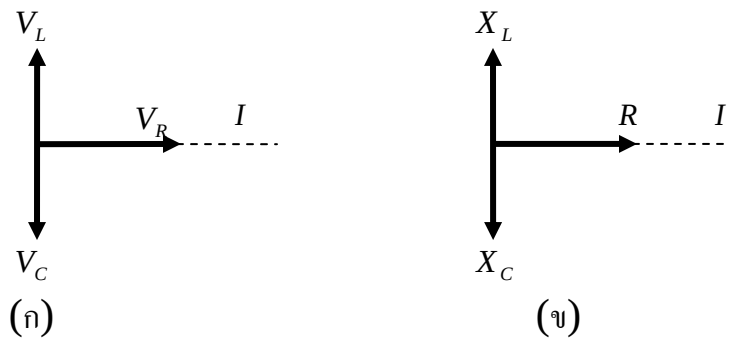
$$\text{โดย } X_L = \omega L = 2\pi f L \quad (9.4)$$

$$\text{และ } X_C = \frac{1}{\omega C} = \frac{1}{2\pi f C} \quad (9.5)$$

เมื่อ L คือความนำของตัวเหนี่ยวนำ ในหน่วยเฮนรี (H)

C คือความจุของตัวเก็บประจุ ในหน่วยฟารัด (F)

f คือความถี่ของไฟฟ้าสลับ ในหน่วยเฮิร์ต (Hz)

รูปที่ 9.3 แผนภาพเฟเซอร์ของวงจรอนุกรม RLC

วัตถุประสงค์ ศึกษาคุณสมบัติวงจร RLC แบบอนุกรม

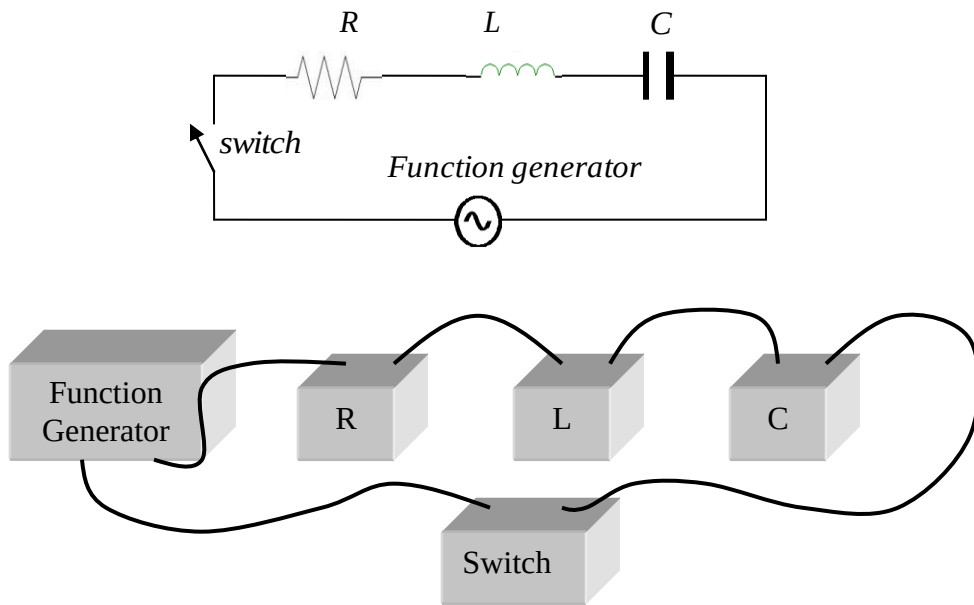
อุปกรณ์การทดลอง ตัวประจุ (C) ตัวเหนี่ยวนำ (L) ตัวต้านทาน (R) ดิจิตอลมัลติมิเตอร์

แหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับโวลต์ต่ำ

Function generator และสายไฟ

วิธีทดลอง

- 1 ต่อวงจรตามรูป 9.4 โดยเลือก $R=10k$; $C=0.0022 \mu F$ และ $L=30mH$ ใช้ Function generator เป็นแหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับ จ่ายแรงดันไฟฟ้าสลับ 6 Volt ความถี่ 9 kHz เข้าสู่วงจร (มีเอกสารวิธีใช้ Function generator รวมอยู่กับชุดอุปกรณ์ หรือ สอบถามวิธีใช้จากอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมการทดลอง) เมื่อต่อวงจรถูกต้องแล้ว ปิดสวิตช์จ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าสู่วงจร

รูปที่ 9.4 วงจรทดสอบคุณสมบัติวงจรอนุกรม RLC

คำเตือน ขณะทดลองตามขั้นตอนต่อไป ต้องไม่ปรับแรงดันและความถี่ที่เครื่อง

Function generator ให้เปลี่ยนไปจากเดิม มิฉะนั้นผลการทดลองจะผิดพลาด

- 2 ปรับดิจิตอลมิเตอร์ให้เป็น AC Voltmeter สเกลทศนิยมไม่น้อยกว่า 2 ตำแหน่ง นำไปวัดความต่างศักย์ทั้งวงจร บันทึกเป็นค่า V วัดความต่างศักย์ตัวต้านทาน บันทึกเป็นค่า V_R วัดความต่างศักย์ตัวเหนี่ยวนำ บันทึกเป็นค่า V_L และวัดความต่างศักย์ตัวเก็บประจุ บันทึกเป็นค่า V_C
- 3 ปรับดิจิตอลมิเตอร์ตัวเดิมให้เป็น AC Ammeter ในหน่วย mA สเกลทศนิยมไม่น้อยกว่า 2 ตำแหน่ง นำไปวัดกระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด บันทึกเป็นค่า I วัดกระแสที่ไหลผ่านตัวต้านทาน บันทึกเป็นค่า I_R วัดกระแสที่ไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ บันทึกเป็นค่า I_L และวัดกระแสที่ไหลผ่านตัวเก็บประจุ บันทึกเป็นค่า I_C

- 4 เปรียบเทียบกระแส I , I_R , I_L และ I_C ซึ่งควรจะมีความใกล้เคียงกัน (ตามทฤษฎีจะต้องเท่ากัน) ถ้าแตกต่างกันมาก แสดงว่ามีความผิดพลาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 5 นำความต่างศักย์ V_R , V_L และ V_C มาบวกกันตามหลักเฟเซอร์ เพื่อหาความต่างศักย์รวมทั้งวงจร V ซึ่งผลบวกควรได้ค่าใกล้เคียงกับความต่างศักย์รวมที่วัดได้ตามข้อ 2 ถ้าต่างกันมาก แสดงว่ามีความผิดพลาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 6 นำค่ากระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด (I) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 และความต่างศักย์รวมทั้งวงจร หาความต้านทานรวมทั้งวงจร (Z) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 มาคำนวณหาความต้านทานรวมทั้งวงจร ตามสมการ $Z = \frac{V}{I}$ บันทึกผล
- 7 นำค่าความต่างศักย์ของตัวต้านทาน (V_R) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวต้านทาน (I_R) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวต้านทาน ตามสมการ $R = \frac{V_R}{I_R}$ บันทึกผล
- 8 นำค่าความต่างศักย์ของตัวเหนี่ยวนำ (V_L) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ (I_L) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวเหนี่ยวนำ ตามสมการ $X_L = \frac{V_L}{I_L}$ บันทึกผล
- 9 นำค่าความต่างศักย์ของตัวเก็บประจุ (V_C) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเก็บประจุ (I_C) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวเก็บประจุ ตามสมการ $X_C = \frac{V_C}{I_C}$ บันทึกผล

หมายเหตุ

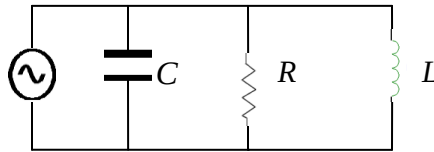
- 1 แม้ว่าเราจะทราบค่าความต้านทานของตัวต้านทานแล้ว แต่เพื่อให้ผลการทดลองคลาดเคลื่อนน้อย การคำนวณหาจึงให้ผลดีกว่า
- 2 ความต้านทานของตัวเหนี่ยวนำและตัวเก็บประจุ ยังหาได้ตามสมการ 9.4 และ 9.5 แต่การหาตามข้อ 8 และ 9 จะให้ผลคลาดเคลื่อนน้อยกว่า
- 10 นำค่า R , X_L และ X_C ซึ่งคำนวณได้ตามข้อ 7, 8 และ 9 มาบวกกันตามหลักเฟเซอร์ ตามรูป 9.2 ๗ เพื่อหาค่าความต้านทานรวมของวงจร (Z) บันทึกผล

- 11 นำค่าความต้านทานรวมที่คำนวณได้จากข้อ 6 และข้อ 11 มาเปรียบเทียบกับกัน ซึ่งควรจะได้ค่าใกล้เคียงกัน (ตามทฤษฎีต้องเท่ากัน) ถ้าแตกต่างกันมาก แสดงว่าเกิดความผิดพลาดที่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 12 ถ้ามีเวลาให้ทดลองซ้ำ อีก 1 ครั้ง โดยเปลี่ยนค่าแรงดันไฟฟ้าและความถี่ที่ Function generator และเปลี่ยนตัวต้านทาน ตัวเหนี่ยวนำ และตัวเก็บประจุ เป็นตัวใหม่

ตอนที่ 2 วงจรขนาน RLC

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาคุณสมบัติวงจร RLC แบบขนาน

ทฤษฎี วงจร RLC แบบขนาน มีลักษณะดังรูปที่ 9.5

รูปที่ 9.5 วงจรขนาน RLC

คุณสมบัติของวงจร RLC แบบอนุกรม มีดังนี้

- กระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด จะเท่ากับผลรวมตามหลักเฟเซอร์ (ตามรูป 9.6 ก) ของกระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวต้านทาน (I_R) กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ (I_L) และกระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเก็บประจุ (I_C) ตามสมการ 9.6

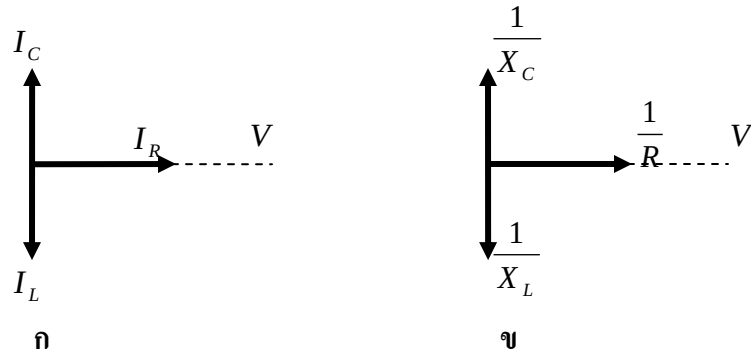
$$I = I_R + I_L + I_C \quad (9.6)$$

- ความต่างศักย์รวมของวงจร (V) ความต่างศักย์ของตัวต้านทาน (V_R) ความต่างศักย์ของตัวเหนี่ยวนำ (V_L) และความต่างศักย์ของตัวเก็บประจุ (V_C) จะเท่ากัน ตามสมการ 9.7

$$V = V_R = V_L = V_C \quad (9.7)$$

- ความต้านทานรวมของวงจร (Z) เท่ากับผลรวมตามหลักเฟเซอร์ (ตามรูป 9.6 ข) ตามสมการ 9.8

$$\frac{1}{|Z|} = \sqrt{\frac{1}{R^2} + \left(\frac{1}{X_C} - \frac{1}{X_L} \right)^2} \quad (9.8)$$

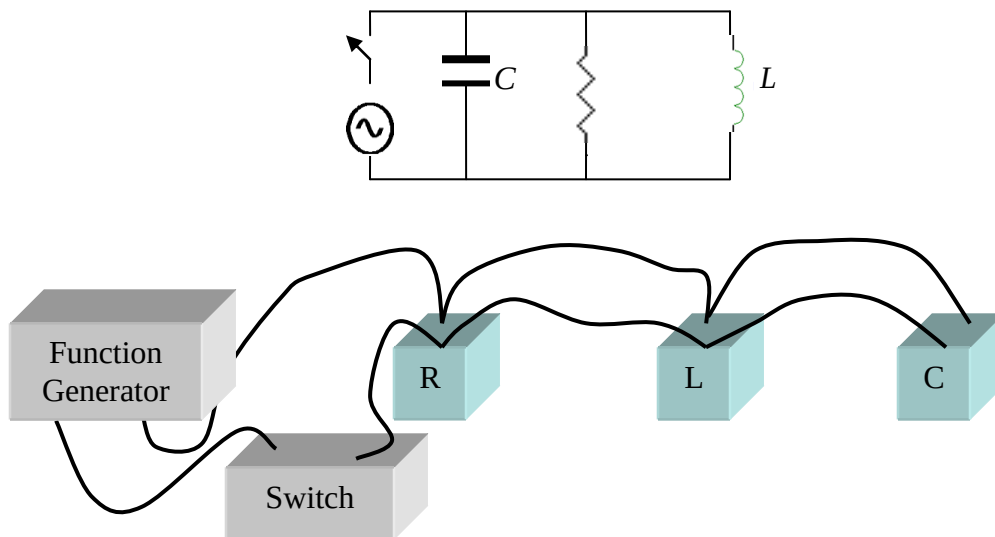

รูปที่ 9.6 แผนภาพเฟเซอร์ของวงจรขนาน RLC

อุปกรณ์การทดลอง ตัวประจุ(C) ตัวเหนี่ยวนำ(L) ตัวต้านทาน(R) ดิจิตอลมัลติมิเตอร์
แหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับโวลต์ต่ำ Function generator และสายไฟ

วิธีทดลอง

- 1 ต่อวงจรตามรูป 9.7 โดยใช้ $R=10K$; $C = 0.047\mu F$; $L= 30mH$ ใช้ Function generator เป็นแหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับ โดยตั้งความถี่ $15kHz$ และแรงดันไฟฟ้า $5V_{olt}$ เมื่อต่อวงจรถูกต้อง ปิดสวิตช์จ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าวงจร

รูปที่ 9.7 วงจรขนาน RLC ที่ใช้ในการทดลอง

คำเตือน ขณะทดลองตามขั้นตอนต่อไป ต้องระวังไม่ปรับแรงดันและความถี่ที่ Function generator เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะผลการทดลองอาจผิดพลาด

- 2 ปรับจิจิตอลมิเตอร์ให้เป็น AC Voltmeter สเกลทศนิยมไม่น้อยกว่า 2 ตำแหน่ง นำไปวัดความต่างศักย์ทั้งวงจร บันทึกเป็นค่า V วัดความต่างศักย์ตัวต้านทาน บันทึกเป็นค่า V_R วัดความต่างศักย์ตัวเหนี่ยวนำ บันทึกเป็นค่า V_L และความต่างศักย์ตัวเก็บประจุ บันทึกเป็นค่า V_C
- 3 ปรับจิจิตอลมิเตอร์ตัวเดิมให้เป็น AC Ammeter ในหน่วย mA สเกลทศนิยมไม่น้อยกว่า 2 ตำแหน่ง นำไปวัดกระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด บันทึกเป็นค่า I วัดกระแสไหลผ่านตัวต้านทาน บันทึกเป็นค่า I_R วัดกระแสที่ไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ บันทึกเป็นค่า I_L และวัดกระแสที่ผ่านตัวเก็บประจุ บันทึกเป็นค่า I_C
- 4 นำกระแส I_R , I_L และ I_C มาบวกกันตามหลักเฟเซอร์ ตามรูป 9.6 ก เพื่อหากระแสที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด I ซึ่งผลบวกควรได้ค่าใกล้เคียงกับกระแสที่วัดได้ตามข้อ 3 ถ้าต่างกันมาก แสดงว่ามีความผิดพลาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 5 เปรียบเทียบความต่างศักย์ V , V_R , V_L และ V_C ซึ่งควรจะมีค่าใกล้เคียงกัน ถ้าแตกต่างกันมาก แสดงว่ามีความผิดพลาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 6 นำกระแสไฟฟ้าที่ไหลออกจากแหล่งกำเนิด (I) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 และความต่างศักย์รวมทั้งวงจรซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 มาหาความต้านทานรวมทั้งวงจร (Z) ตามสมการ
$$Z = \frac{V}{I} \text{ บันทึกผล}$$
- 7 นำค่าความต่างศักย์ของตัวต้านทาน (V_R) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวต้านทาน (I_R) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวต้านทาน ตามสมการ
$$R = \frac{V_R}{I_R} \text{ บันทึกผล}$$
- 8 นำค่าความต่างศักย์ของตัวเหนี่ยวนำ (V_L) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเหนี่ยวนำ (I_L) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวเหนี่ยวนำ ตามสมการ
$$X_L = \frac{V_L}{I_L} \text{ บันทึกผล}$$
- 9 นำค่าความต่างศักย์ของตัวเก็บประจุ (V_C) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 2 กระแสไฟฟ้าที่ไหลผ่านตัวเก็บประจุ (I_C) ซึ่งวัดได้ตามข้อ 3 มาหาความต้านทานของตัวเก็บประจุ ตามสมการ
$$X_C = \frac{V_C}{I_C} \text{ บันทึกผล}$$

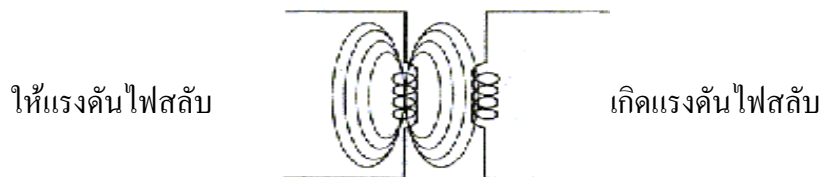
- 10 นำค่า R , X_L และ X_C ซึ่งคำนวณได้ตามข้อ 7, 8 และ 9 มาบวกกันตามหลักเฟเซอร์ ตามรูป 9.6 ข เพื่อหาค่าความต้านทานรวมของวงจร (Z) บันทึกผล
- 11 นำค่าความต้านทานรวมที่คำนวณได้จากข้อ 6 และข้อ 10 มาเปรียบเทียบกับ ซึ่งควรจะได้อาไรใกล้เคียงกัน ถ้าแตกต่างกันมาก แสดงว่าเกิดความผิดพลาดที่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ให้ตรวจสอบและแก้ไข
- 12 ถ้ามีเวลาให้ทดลองซ้ำ อีก 1 ครั้ง โดยเปลี่ยนค่าแรงดันไฟฟ้าและความถี่ที่ Function generator และเปลี่ยนตัวต้านทาน ตัวเหนี่ยวนำ และตัวเก็บประจุ เป็นตัวใหม่

ตอนที่ 3 หลักการทำงานหม้อแปลงไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณสมบัติของหม้อแปลงไฟฟ้าเบื้องต้น

ทฤษฎี

ถ้าให้ไฟฟ้ากระแสตรงไหลผ่านขดลวด จะเกิดสนามแม่เหล็กจากขดลวดแพร่กระจายออกมาโดยรอบ สนามที่เกิดขึ้นนี้มีทิศและขนาดคงที่ แต่ถ้าให้ไฟฟ้ากระแสสลับไหลผ่านขดลวดจะเกิดสนามแม่เหล็กจากขดลวดที่มีขนาดไม่คงที่และทิศกลับไปมา ๆ ถ้าเราเอาขดลวดนี้ไปวางใกล้ขดลวดอีกขดหนึ่ง สนามแม่เหล็กที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจากขดลวดชุดแรกจะแพร่ตัดผ่านขดลวดชุดที่สอง ทำให้เกิดความต่างศักย์ขึ้นที่ขดลวดชุดที่สอง เกิดกระแสเหนี่ยวนำขึ้นในขดลวดที่สอง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เสมือนว่าขดลวดชุดที่สองทำตัวเสมือนเป็นแหล่งกำเนิดไฟฟ้ากระแสสลับ ดังรูป 9.8

รูปที่ 9.8 การเหนี่ยวนำสนามแม่เหล็กระหว่างขดลวด

ถ้าเรามีแกนเหล็กใส่ขดลวดทั้งสองขด จะทำให้สนามแม่เหล็กที่เกิดจากขดลวดชุดแรกเคลื่อนที่แพร่กระจายไปยังขดลวดชุดที่สองมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้จะเกิดได้ดีขึ้น ประสิทธิภาพจะเกิดมากขึ้น เราเรียกอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ว่า “หม้อแปลงไฟฟ้า” (Transformer) ความต่างศักย์ที่เกิดในขดลวดชุดที่สองจะมากหรือน้อยขึ้นกับจำนวนรอบของขดลวด ขดลวดชุดแรก เรียกว่า “ขดลวดปฐมภูมิ” (Primary coil) ส่วนขดลวดชุดที่สองเรียกว่า “ขดลวดทุติยภูมิ” (Secondary coil)

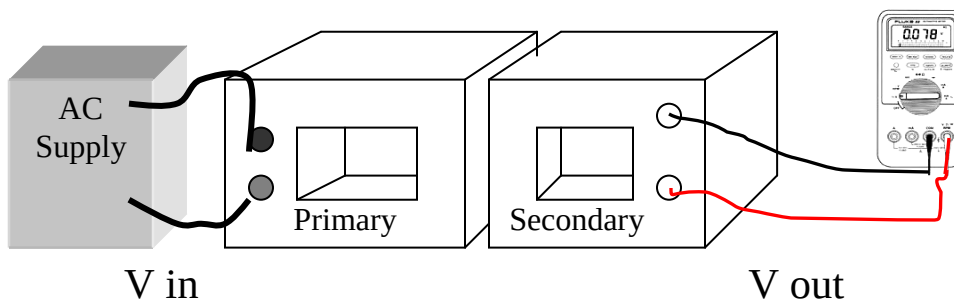
ถ้าเราให้ N_1 เป็นจำนวนรอบขดลวดปฐมภูมิ ให้ N_2 เป็นจำนวนรอบขดลวดทุติยภูมิ V_{IN} เป็นความต่างศักย์ที่ป้อนให้ขดลวดปฐมภูมิ V_{out} เป็นความต่างศักย์ที่เกิดขึ้นที่ขดลวดทุติยภูมิ ถ้าหม้อแปลงมีประสิทธิภาพ 100% (ไม่สูญเสียพลังงาน) จะได้ว่า

$$\frac{V_{IN}}{V_{out}} = \frac{N_1}{N_2} \quad (9.9)$$

อุปกรณ์การทดลอง ดิจิตอลมัลติมิเตอร์ แหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับโวลต์ต่ำ ขดลวด 1000 รอบ
ขดลวด 500 รอบ ขดลวด 200 รอบ และสายไฟ

วิธีทดลอง

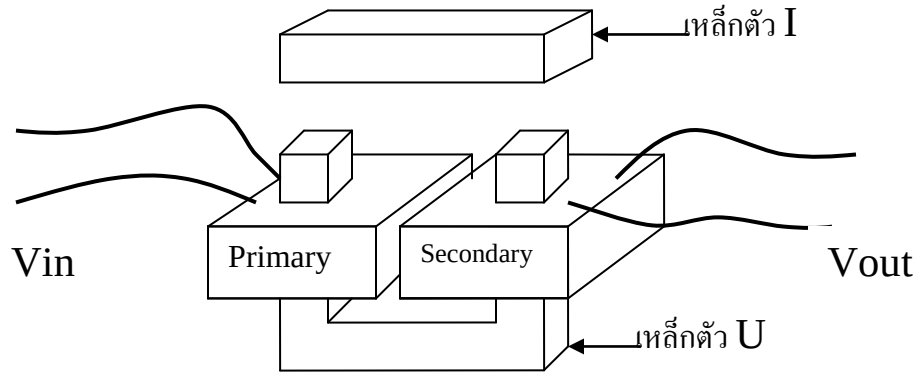
- 1 ประกอบวงจรตามรูป 9.9 โดยใช้แหล่งกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรงแรงดันประมาณ 5 โวลต์ (อย่างมากกว่านี้ อุปกรณ์จะเสียหาย) โดยวางขดลวดขนาด 1000 รอบ ทั้งสองอันที่ระยะห่างกันพอสมควร ใช้ DC โวลต์มิเตอร์ วัดความต่างศักย์ V_{IN} และ V_{out} บันทึกในตาราง (รีบอ่านค่า แล้วปิดแหล่งกำเนิดทันที)
- 2 ประกอบวงจรเหมือนเดิม แต่เปลี่ยนใช้แหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับ (ไม่ใช่ Function generator) ป้อนไฟฟ้าสลับแรงดันประมาณ 5-10 โวลต์ (อย่างมากกว่านี้ อุปกรณ์จะเสียหาย) โดยวางขดลวดขนาด 1000 รอบ ทั้งสองอันที่ระยะห่างกันพอสมควร ใช้ AC Voltmeter วัดความต่างศักย์ V_{IN} และ V_{out} บันทึกในตาราง (รีบอ่านค่า แล้วปิดแหล่งกำเนิดทันที) แล้วใช้แหล่งกำเนิดไฟฟ้าสลับเครื่องนี้ ทดลองต่อในข้อต่อๆ ไป

รูปที่ 9.9 การต่ออุปกรณ์ทดลองหม้อแปลงไฟฟ้า

- 3 ให้ขยับขดลวดทุติยภูมิเข้าหา หรือออกไกลจากปฐมภูมิ พร้อมดูความเปลี่ยนแปลงที่โวลต์มิเตอร์ ช่วยกันอภิปรายว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น แล้วปิดแหล่งกำเนิด
- 4 นำแกนเหล็กรูปตัว U ใส่ในขดลวดทั้งสอง วัด V_{IN} และ V_{out} บันทึกในตาราง แล้วปิดแหล่งกำเนิดทันที

- 5 นำแกนเหล็กตัว I ปิดแกนเหล็กรูปตัวยู จนกลายเป็นแกนเหล็กสี่เหลี่ยม วัด V_{IN} และ V_{out} บันทึกในตาราง แล้วปิดแหล่งกำเนิดทันที

รูปที่ 9.10 การนำเหล็กรูปตัวยู ประกอบกับขดลวด

- 6 เปลี่ยนขดลวดด้านทุติยภูมิให้มีจำนวนรอบเพิ่มขึ้น แล้วทดลองซ้ำตามข้อ 4-5
- 7 เปลี่ยนขดลวดทุติยภูมิให้มีจำนวนรอบน้อยลง แล้วทดลองซ้ำตามข้อ 4-5

บันทึกผลปฏิบัติการทดลองที่ 9

ไฟฟ้าสลับ

ชื่อ สกุล ..... รหัส ..... คณะ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. 25..... กลุ่มที่ ..... ทดลองครั้งที่ .....

ผู้ร่วมงาน ..... รหัส .....

ผู้ร่วมงาน ..... รหัส .....

ผู้ร่วมงาน ..... รหัส .....

ตอนที่ 1 วงจร RLC แบบอนุกรม

ค่าที่ใช้ $V = 6 \text{ Volt}$; $f = 9 \text{ kHz}$ $R = 10 \text{ k}\Omega$; $C = 0.0022 \text{ }\mu\text{F}$; $L = 30 \text{ mH}$

$V = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$; $V_R = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

$V_L = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$; $V_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

$I = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$; $I_R = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

$I_L = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$; $I_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

ผลการคำนวณตามข้อ 5 $V = V_R + V_L + V_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

แสดงการคำนวณข้างล่าง

ผลการคำนวณตามข้อ 6 $Z = \frac{V}{I} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

ผลการคำนวณตามข้อ 7 $R = \frac{V_R}{I_R} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

ผลการคำนวณตามข้อ 8 $X_L = \frac{V_L}{I_L} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

ผลการคำนวณตามข้อ 9 $X_C = \frac{V_C}{I_C} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

ผลการคำนวณตามข้อ 10 $Z = R + X_L + X_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (\dots\dots)$

แสดงการคำนวณข้างล่าง

สรุปผลการทดลอง

เมื่อเปรียบเทียบกระแสตามข้อ 4 พบว่า .....

.....

เมื่อเปรียบเทียบความต่างศักย์รวมจากการวัด และจากการคำนวณด้วยหลักเฟเซอร์ ตามข้อ 5 ได้ผล
เป็นอย่างไร .....

.....

เมื่อความต้านทานรวมตามข้อ 6 จากการวัด และจากการคำนวณด้วยหลักเฟเซอร์ ตามข้อ 10 ได้ผล
เป็นอย่างไร .....

.....

ผลการทดลอง เป็นไปตามคุณสมบัติของวงจร RLC อนุกรม หรือไม่ เหตุผลใด

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 วงจร RLC แบบขนาน

ค่าที่ใช้ ค่าที่เลือกใช้ $V = 5 \text{ Volt}; f = 15 \text{ kHz}$ $R = 10 \text{ k}\Omega$; $C = 0.047 \text{ }\mu\text{F}$; $L = 30 \text{ mH}$

$$V = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....); V_R = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$$

$$V_L = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....); V_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$$

$$I = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....); I_R = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$$

$$I_L = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....); I_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$$

ผลการคำนวณตามข้อ 4 $I = I_R + I_L + I_C = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

แสดงการคำนวณข้างล่าง

ผลการคำนวณตามข้อ 6 $Z = \frac{V}{I} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

ผลการคำนวณตามข้อ 7 $R = \frac{V_R}{I_R} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

ผลการคำนวณตามข้อ 8 $X_L = \frac{V_L}{I_L} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

ผลการคำนวณตามข้อ 9 $X_C = \frac{V_C}{I_C} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

ผลการคำนวณตามข้อ 10 $\frac{1}{Z} = \frac{1}{R} + \frac{1}{X_L} + \frac{1}{X_C} = \dots\dots\dots \pm \dots\dots\dots (.....)$

แสดงการคำนวณข้างล่าง

สรุปผลการทดลอง

เมื่อเปรียบเทียบความต่างศักย์ตามข้อ 5 จะสรุปได้ว่าอย่างไร

.....

เมื่อเปรียบเทียบกระแสรวมจากการวัด และกระแสรวมจากการคำนวณด้วยหลักเฟเซอร์ ตามข้อ 4 ผลเป็นอย่างไร .....

.....

เมื่อเปรียบเทียบความต้านทานรวมตามข้อ 6 และความต้านทานจากการคำนวณด้วยหลักเฟเซอร์ ตามข้อ 10 เป็นอย่างไร .....

.....

ผลการทดลอง เป็นไปตามคุณสมบัติของวงจร RLC ขนานหรือไม่ เหตุผลใด

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 การทำงานหม้อแปลงไฟฟ้า

เมื่อป้อนแรงเคลื่อนไฟฟ้ากระแสตรง 5 โวลต์ แล้วได้ผลอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น .....

.....

.....

เมื่อ ป้อนแรงเคลื่อนไฟฟ้ากระแสสลับ 5- 10 โวลต์ แล้วได้ผลอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ....

.....

.....

เมื่อขยับขดลวดปฐมภูมิเข้าออกขดลวดปฐมภูมิ แล้วได้ผลอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น .....

.....

.....

จำนวน ขดลวด ทุติยภูมิ	ไม่มีแกน		มีแกนเหล็กฉนวน		มีแกนเหล็กสี่เหลี่ยม	
	V_{IN} (.....)	V_{out} (.....)	V_{IN} (.....)	V_{out} (.....)	V_{IN} (.....)	V_{out} (.....)
1000						

สรุปผลการทดลอง

เมื่อจำนวนรอบขดลวดทุติยภูมิมากกว่า หรือ น้อยกว่าปฐมภูมิ จะได้ผลอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น

.....
 .....
 .....

เมื่อใส่แกนเหล็กรูปตัวยู เกิดผลอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น .....

.....
 .....
 .....

เมื่อนำเหล็กตัว I ปิดเหล็กรูปตัวยู จนเป็นแกนเหล็กสี่เหลี่ยม เกิดผลอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น

.....
 .....
 .....

ผลการทดลองทั้งหมด เป็นไปตามหลักการของหม้อแปลงไฟฟ้าหรือไม่ เหตุผลใด

.....
 .....
 .....

วิเคราะห์ผลการทดลอง (ทั้ง 3 ตอน).....

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

คำถามท้ายการทดลอง

- 1 ถ้าตัวเหนี่ยวนำและตัวจุของวงจรอนุกรม RLC มีความต้านทานเท่ากัน จะเกิดอะไรขึ้น
- 2 ถ้าตัวเหนี่ยวนำและตัวจุของวงจรขนาน RLC มีความต้านทานเท่ากัน จะเกิดอะไรขึ้น
3. จงอธิบายหลักการทำงานของหลอดฟลูออเรสเซนต์ ซึ่งมีตัวเก็บประจุและตัวเหนี่ยวนำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ